MALTA

QORTI TA' L-APPELL

**S.T.O. PRIM IMHALLEF
SILVIO CAMILLERI**

**ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH AZZOPARDI**

Seduta tal-31 ta' Jannar, 2014

Appell Civili Numru. 53/2007/2

Atlas Insurance PCC Limited (C5601) kif surrogata fid-drittijiet tal-assigurata taghha Magro Brothers (Foods) Limited abbazi tal-polza ta’ assigurazzjoni u tal-ligi

v.

IRISL (Malta) Limited fil-kwalita` taghha ta’ agent tal-bastiment Iran Alam (Iran Ilam skont kif korrett b’digriet tas-17 ta’ Frar, 2010) u in rapprezentanza tal-istess, u lil Malta Freeport Terminals Limited

Il-Qorti:

Rat ir-rikors guramentat li ressqet is-socjeta` attrici fis-16 ta’ Jannar 2007, li jaqra hekk:

“1. Illi s-socjeta` rikorrenti tassigura lis-socjeta` Magro Brothers (Foods) Limited li impurtat gewwa Malta zewg containers kontenenti hwejjeg tal-ikel u cioe` *jelly* u *tomato sauce* li gew danneggjati hawn Malta u cioe` fis-26 ta' April 2006 jew il-gurnata tal-ghada, pero' dejjem waqt li l-istess *containers* kienu fil-pussess u taht il-kontroll tal-konvenuti jew min minnhom.

“2. Illi d-danni sofferti mis-socjeta` assigurata jammontaw ghal Lm6348.47, skond ma jirrizulta minn *survey* maghmul tal-istess *merce*, li ghalihom ghamlet tajjeb is-socjeta` rikorrenti, li nefqet *de proprio* s-somma ta' Lm100 biex sar is-*survey* tal-istess oggetti li kienu fil-*containers* in kwistjoni, u ghalhekk giet surrogata fid-drittijiet taghha abbazi tal-polza ta' assigurazzjoni u tal-ligi.

“3. Illi l-istess danni gew kawzati b'rizultat ta' nuqqas ta' hsieb, traskuragni, imperizja jew nuqqas ta' hila fl-ezercizzju tal-professjoni tal-konvenuti jew ta' min minnhom, stante li kien hemm hruq fuq il-vapur IRAN ILAM u meta gew skarikati l-istess *containers* tas-socjeta` assigurata dawn tpoggew prattikament imissu mal-*containers* li kienu hadu n-nar fuq il-vapur u b’hekk giet kawzata u jew kompliet tizdied il-hsara konsiderevolment lill-istess *containers* u l-prodott ta' go fihom, meta n-nar rega' qabad, waqt li l-istess *containers* kienu fuq il-moll.

“4. Illi s-socjetajiet konvenuti mitluba diversi drabi sabiex jaghmlu tajjeb ghall-istess danni baqghu inadempjenti,

“5. Jghidu ghalhekk is-socjetajiet konvenuti jew min minnhom ghaliex din il-Qorti ma ghandhiex:

“1. tiddikjara lill-intimati jew min minnhom responsabbli ghad-danni subiti mill-assigurata tas-socjeta` rikorrenti, li ghalihom ghamlet tajjeb l-istess socjeta` assikuratrici rikorrenti, ghar-ragunijiet fuq imsemmija,

“2. jigu likwidati d-danni sofferti mis-socjeta` rikorrenti fis-somma ta' Lm6448.47, (kwantu ghal Lm6348.47 hsara attwali fl-imsemmija *merce* li kienet fil-*containers* u kwantu ghall-Lm100 drittijiet professjonali mhallsa lis-surveyor), jew somma verjuri li tigi likwidata minn din il-Qorti, u dan jekk hemm bzonn bl-opera ta’ periti nominandi,

“3. is-socjetajiet intimati jigu kundannati jhallsu lis-socjeta` rikorrenti dawk id-danni hekk likwidati minn din il-Qorti – kollox skond kif intqal fuq u ghar-ragunijiet fuq premessi.

“6. Bl-imghax skond il-ligi mit-08 ta' Gunju 2006, data meta sar il-pagament relattiv, u bl-ispejjes komprizi dawk ta' ittra legali tat-28 ta' Novembru 2006, kontra s-socjetajiet konvenuti li gew ingunti ghas-subizzjoni taghhom.”

Rat ir-risposta guramentata tas-socjeta` konvenuta IRISL (Malta) Ltd. li in forza taghha eccepiet illi:
“1. Illi l-bastiment m.v. Iran Ilam telaq minn Malta mghobbi b'numru ta' *containers* fis-27 ta' April 2006 ghall-habta tas-2.50 am. Ftit wara meta l-vapur kien ghadu fl-ibhra territorjali Maltin ghall-habta tat-3.05 am, irrizulta li merkanzlja gewwa *open top conatiner* numru TEXU 1005330 qabdet in-nar. F'dawn ic-cirkostanzi l-Kaptan tal-bastiment ha d-decizjoni li jerga' jirritorna lejn Malta fil-Malta Freeport sabiex jiskarika dan il-*container*.

“2. Ghall-ewwel u billi t-temp kien pjuttost hazin, l-awtoritajiet Maltin iddirigew Iill-Kaptan biex jiehu l-bastiment fil-vicinanzi ta' Popeye Village biex hemm ikun jista' jitla abbord ufficcjal tad-Dipartiment tal-Protezzjoni Civili biex jispezzjona s-sitwazzjoni ta' dan il-*container* abbord.

“3. Wara din l-ispezzjoni ghall-habta tal-5.00 pm, il-bastiment gie mitlub biex javvicina l-Port il-Kbir fejn tliet ufficjali ohra tad-Dipartiment tal-Protezzjoni Civili telghu abbord. Kien biss fit-28 ta' April 2006 fis-sighat bikrin ta' filghodu li l-bastiment thalla jidhol lura l-Freeport biex jigi

skarikat il-*container* danneggjat bil-hruq kif ukoll numru ta' *containers* ohra li kienu vicin tal-istess *container* danneggjat, fosthom iz-zewg *containers* li kienu jappartjenu lil Magro Brothers. Dawn il-*containers* gew skarikati mill-bastiment u rilaxxjati lill-Malta Freeport. La l-Kaptan u lanqas l-agent tal-bastiment ma kellhom sehem fil-mod u maniera ta' kif kellhom jinzammu dawn il-*containers* gewwa l-Malta Freeport. Irrizulta li l-*containers* kollha li gew skarikati tpoggew kollha hdejn xulxin imissu ma' xulxin, inkluz il-*container* li lahaq qabad in-nar abbord il-bastiment.

“4. Wara li saret spezzjoni tal-*container* numru TEXU 100533/0 irrizulta illi gewwa fih kien hemm massa ta' *rubber* tat-*tyres* mahruqa u li deher li dan il-materjal qabad in-nar wahdu u spontanjament.

“5. Irrizulta wkoll illi fit-30 ta' April 2006 il-merkanzija gewwa *container* TEXU 100533/0 rega' qabad in-nar u kien konsegwenza ta' dan in-nar f’din it-tieni okkazjoni li *container* ta' Magro Brothers u cioe` *container* numru GESU 260708/7 gie danneggjat bil-hruq tan-nar.

“Illi in vista tal-fatti hawn fuq premessi, l-intimat jeccepixxi :-

“1. Illi mhuwiex responsabbli ghad-danni kawzati billi huwa qeda dmiru u l-obbligi tieghu b'mod responsabbli u agixxa b'mod diligenti bhala *bonus paterfamilias* sakemm il-merkanzija in kwistjoni kienet ghadha fil-kustodja tieghu. Ma jirrizultax li l-hruq tal-*container* abbord il-bastiment avvera ruhu minhabba xi kawza jew nuqqas imputabbli lill-bastiment jew li dan il-hruq fil-fatt ikkawza xi danni fil-*container* l-iehor ta' Magro Brothers waqt li kien ghadu abbord. Mal-mument pero` li l-*containers* in kwistjoni gew skarikati minn abbord il-bastiment u gew fdati lura fil-kustodja ta' Malta Freeport, la l-bastiment u lanqas l-agenti tieghu ma kellhom ebda sehem jew ebda kontroll fid-decizjoni ta' kif u fejn jithallew il-*containers* li gew skarikati minn abbord.

“2. Illi f’kull kaz u minghajr pregudizzju ghall-premess, id-danni pretizi huma limitati a tenur tal-polza ta' kariku u tal-ligi.”

Rat ir-risposta guramentata tas-socjeta` konvenuta Malta Freeport Terminals Ltd li in forza taghha eccepiet illi:

“1. Illi t-talbiet attrici ghandhom jigu michuda fil-konfront taghha billi l-incident in kwistjoni ma garax bi traskuragini, imperizja jew nuqqas ta' hila tas-socjeta` Malta Freeport Terminals Ltd.

“2. Illi d-dati u l-fatti ikkwotati mis-socjeta' attrici huma skorretti.

“3. Illi l-vapur Iran Ilam, wara li hatt u ghabba *containers* fil-Freeport salpa mill-moll tal-Freeport fis-27 ta' April, 2006 fis-2.45 a.m. Fis-1.09 p.m. ta’ l-istess jum, il-Kaptan tal-vapur baghat messagg lill-agent tieghu f’Malta li *container* TEXU1005330 kien ha n-nar abbord; informa lill-istess agent bin-numri tat-tmien *containers* li kienu ma’ gemb dan il-*container* li kien qabad. Fl-4.13 p.m. ta’ l-istess jum, l-agent Randolph Mamo informa lis-socjeta` Malta Freeport Terminals Ltd bl-incident abbord il-vapur u informa lill-Freeport *"the Iran Ilam is to re-enter MFT in order to discharge unit TEXU 1005330...."*. Ftit wara, il-kaptan tal-vapur, Kamyar Jahangari, informa lill-Freeport illi oltre l-*container* li kien ha n-nar (TEXU1005330), *"kindly arrange to discharge following containers from the vessel for carrying out proper damage investigation by P & I Club"* u ta n-numri tat-tmien *containers* li kienu ma’ gemb il-*container* li ha n-nar. L-istess vapur wasal mal-moll tal-Freeport fit-28 ta' April, 2006 flt-3.20 a.m. u gew *"discharged*" id-disa’ *containers* (dak li kien ha n-nar u t-tmienja li kienu ma’ gembu) fuq il-moll tal-Freeport.

“4. Kuntrarjament ghal dak allegat mis-socjeta` attrici, jirrizulta illi s-socjeta' Malta Freeport Terminals Ltd kienet hadet il-prekawzjonijiet necessarji sabiex il-*containers* jitqeghdu distanza ragonevoli minn xulxin.”

Rat is-sentenza moghtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-5 ta' Marzu 2010 li in forza taghha ddecidiet il-kawza fis-sens li gej:

"… … il-Qorti hija tal-fehma li s-socjeta` rikorrenti fit-talba taghha hija gustifikata u li s-socjeta` IRISL (Malta) Limited bhala operatur tal-bastiment in kwistjoni qdiet l-obbligi taghha u r-responsabbilta` hija ta' Malta Freeport Terminals Ltd. Kif inghad, l-ammont ta' danni ma giex kontestat, filwaqt li kien gie konfermat minn funzjonarji tas-socjeta` rikorrenti, u ghal dawn il-motivi l-Qorti tilqa' t-talba tas-socjeta` rikorrenti fis-sens li tiddikjara lil Malta Freeport Terminals Limited responsabbli ghad-danni subiti mill-assigurata tas-socjeta` rikorrenti ghar-ragunijiet fuq imsemmija.

"Tillikwida d-danni sofferti mis-socjeta` rikorrenti fis-somma ta' Lm6,448.47 ossija €15,020.89.

"Tikkundanna lis-socjeta` Malta Freeport Terminals Limited thallas lis-socjeta` rikorrenti s-somma hekk likwidata bl-imghax mil-lum, data li l-ammont gie likwidat.

"Spejjez kontra Malta Freeport Terminals Limited."

Dik il-Qorti tat is-sentenza taghha wara li ghamlet is-segwenti konsiderazzjonijiet:

"Gie prezentat affidavit ta' Brian Valenzia direttur tas socjeta' Atlas Insurance PCC Limited fejn qal li fuq struzzjonijiet ta' Magro Brothers (Foods) Limited, is-socjeta' attrici harget Marine Cargo Insurance Policy sabiex tkopri merkanzija konsistenti f'*jelly* u *tomato sauce*, li kellha tintbaghat go zewg *containers* minn Malta ghall-Ingilterra. Semma li l-merkanzlja relattiva telqet minn Malta fis-27 ta' April 2006 abbord il-bastiment Iran llam, izda siegha wara li telaq il-bastiment minn Malta, *container* iehor abbord l-istess bastiment li kien fih *shredded rubber tyres* ha n-nar. Fit-28 ta' April 2006, iz-zewg *containers* assigurati kif ukoll il-*container* li kien fih ix-*shredded rubber tyres* gew zbarkati l-Malta Freeport Terminals Limited u dawn tpoggew prattikament hdejn

xulxin. Fit-30 ta' April 2007 il-*container* li kien fih ix-*shredded rubber tyres* rega' qabad u dan kompla jzid il-hsara li kienet giet ikkawzata minn fuq il-bastiment Iran Ilam.

“Fl-24 ta' Mejju 2007 fil-presenza tas-Sur Joseph Buhagiar rappresentat tal-P & I Club ghall-IRISL, kienu ghamlu *survey* tal-merkanzija assikurata ghand is-socjeta' Magro Brothers fejn kien instab illi parti mill-konsenja tal-*jelly* kellha l-*packing* mahruq u parti kbira mill-konsenja kienet danneggjata bis-shana qawwija kawzata min-nirien. Din il-merkanzija li kienet danneggjata kienet giet distrutta peress li ma kienux tajbin ghal konsum. Qal li l-parti li kellha l-packing danneggjat cioe` 748 *trays tomato ketchup* ma kienux esposti ghall-istess ammont ta' shana u ghaldaqstant kienu taw kumpens lil Magro Brothers ta' 35% tal-valur fuq l-*invoice*. B'rizultat tal-polza ta' assigurazzjoni fuq imsemmija, is-socjeta' attrici ikkompensat lill-Magro Brothers (Foods) Limited tat-telf li garrbet u cioe' il-valur tal-merkanzija effetwata, u din is-somma ta' Lm6348.47 u hekk surrogata fid-drittijiet tal-assigurata taghha. Zied jghid li s-socjeta' attrici hallset ukoll is-somma ta' Lm100.00 bhala *survey fees*. Ghalkemm huma, kif ukoll l-assigurat taghhom kienu talbu lis-socjetajiet konvenuti sabiex ihallsu s-somma mitluba fil-kawza, huma baqghu ma hallsux u ghalhekk taw istruzzjonijiet lill-avukat sabiex jipprocedi bil-kawza odjerna.

“Gie prezentat affidavit ta' Peter Saliba, *claims handler* mas-socjeta' Atlas Insurance PCC Limited fejn qal li fit-2 ta' Mejju 2006, is-Sur Joe Attard rappresentant tas-socjeta' Magro Bros (Foods) Limited kien cemplilhom biex jaghmel *claim* taht il-polza relattiva. Ikkonferma l-fatti msemmija mix-xhud precedenti u li l-valur tal-merkanzija affetwata kien ta' Lm6348.47.

“Xehed Joseph Buhagiar, *Cargo Surveyor* ma’ H. Vassallo Limited li semma li fis-26 ta’ April 2006 gew mitluba mill-IRISL bhala *owners* tal-vapur biex f’isem il-P&I imorru ghax kien hemm kaz ta’ hruq fuq wiehed mill-*containers* abbord il-vapur. Semma li xi 8 *containers* tnizzlu minn fuq

il-vapur ghax il-kaptan xtaq li ma jkunx hemm aktar periklu fuq il-vapur peress li setghu gew affettwati min-nirien. Il-kontenut tal-*container* kien *rubber tyres*, bicciet zghar u l-*container* li kien tahtu u li ma kienx ta' Magro Brothers inharaqlu t-*top* tieghu. Semma li meta mar jaghmel is-*survey* kien hemm zewg *surveyors*, Paul Ellul u Charlo Bartolo. Il-*containers* tpoggew fejn xulxin b'20 centimetru 'l boghod minn wiehed ghall-iehor. Wiehed minn dawn il-*containers* kien ta' Magro Brothers. Wara sar jaf minghand l-agent tal-vapur li kien hemm it-tieni hruq, u kellu jaghmel *survey* iehor. Wiehed mill-*containers* ta' Magro Brothers kien tajjeb waqt li l-iehor kellu l-hsara. Zied li wara l-ewwel hruq hu u s-*surveyors* l-ohra ma tawx struzzjonijiet lill-Freeport kif ghandhom jitqeghdu l-*containers*. Il-Freeport poggiet il-*containers* fejn is-soltu jpoggu d-*damaged containers*.

"Xehed Charlo Bartolo li kien jahdem bhala *surveyor* mal-MSB Valletta Limited fejn semma li hu kien appuntat mis-socjeta` Gasan Mamo Insurance Limited biex jezamina container li kien abbord il-vapur li ha n-nar. Qal li fit-28 ta' April nizlu xi 8 *containers* minn fuq il-vapur l-art u ntefghu fil-Freeport fuq in-naha ta' wara fejn ikun hemm *containers* eziljati minn ohrajn. Qal li l-*containers* tpoggew kollha fejn xulxin bil-bibien 'il barra, imissu ma' xulxin. Zied li l-*container* li rega' ha n-nar ma kienx dikjarat bhala *hazardous cargo* u kien sorpriz hafna kif rega' qabad in-nar.

"Xehed Paul Ellul, *general surveyor* mal-Marine Services and Consultancy Limited u qal li hu kien appuntat mill-Ocean & Sky Logistics biex jinvestiga l-*container* TEXU 1005330 li qabad in-nar waqt li kien abbord il-vapur. Semma li fil-*container* kien hemm *shredded rubber* u fuq in-naha ta' wara tal-*container* parti minnu kien qabad in-nar. Jumejn wara kienu ikkuntattjawh ghax waqt li kien il-Freeport dan il-*container* rega' ha n-nar wahdu.

"Semma li fit-3 ta' Mejju wara t-tieni hruq, rega' ra l-*open top* TEXU fejn kien fuq il-gemb u kien danneggjat. Kien hemm zewg *containers* ohra li kienu gew affettwati. Wiehed igib in-numru IRSU 401391 li kien mahruq minn

barra fuq in-naha tax-xellug pero` kien ghadu sigillat u l-iehor igib in-numru GSU 3156584 li kellu konsenja ta’ *food stuff*. Semma li l-*container* kien issigillat b’*seal number* Magro 001154. Semma li fl-ewwel *survey* hadd ma talab li l-*containers* li tnizzlu minn fuq il-vapur jigu mqiegheda f’xi pozizzjoni differenti. Kienu qeghdin sew u mill-informazzjoni li kellu l-*container* li ha n-nar mhux suppost li kellu konsenja perikoluza. Qal li hu ma ghaddielux minn mohhu jew issuspetta li l-*container* ser jerga’ jiehu n-nar. Semma li fuq il-vapur kien hemm zewg *containers* ohra bl-istess *shredded tyres* u ma gralhom xejn.

“Xehed Martin Darmanin, *Claims and Queries Supervisor* u qal li l-*container* in kwistjoni kien gie mghobbi abbord il-vapur IRAN ILAM ma’ *containers* ohra fis-27 ta’ April 2006. Kienu rcevew notifika minghand il-kaptan li l-vapur irid jerga’ lura l-Malta Freeport minhabba li *container* partikolari ha n-nar. Semma li l-*containers* fuq il-vapur ikunu mghobbijin ma’ gemb xulxin, xi erba’ pulzieri ’l boghod minn xulxin. Fit-28 ta’ April 2006 il-vapur wasal lura l-Freeport u l-kaptan talabhom inizzlu l-*container* li ha n-nar u tmien *containers* ohra li kienu madwaru. Qal li l-*container* kien tnizzel minn fuq il-vapur mitfi u kien poggewh mat-tmien *containers* l-ohra f’*hinderland area*. Dawn ikunu ’l boghod minn xulxin differenza ta’ 12-15 feet container minn iehor. Qal li xi jumejn wara dan il-*container* rega’ ha n-nar. Il-*container* kien *open top* jigifieri s-saqaf ikun tal-*canvas* u ghalhekk tas-Civil Protection biex jiggieldu n-nar kienu qalbu l-*container* fuq il-genb tieghu.

“Semma li wara li gie lura l-*container* kien hemm rapport dwar il-hsarat. Il-*container* ma kienx indikat bhala *dangerous cargo* u huma ma kellhom ebda indikazzjoni x’kien fih il-*container*. Qal li huma ma kienux ezaminaw il-kontenut tal-*container* wara l-ewwel hruq. Il-Freeport jistghu jifthu l-*container* biss meta jghidilhom il-klijent jew l-agent u mhux minn jeddhom. Wara sar is-*survey* fil-prezenza tas-*security* taghhom. Peress li ma kellhomx permess biex jinfetah il-*container* huma kienu poggewh ‘*in a segregated area*’. Qal li bejn l-ewwel u t-tieni hruq huma ma staqsewx lill-agent biex jezaminaw il-kontenut.

“D. KUNSIDERAZZJONIJIET:

“Irrizulta li s-socjeta` rikorrenti kienet assigurat lis-socjeta` Magro Brothers (Foods) Limited zewg *containers* kontenenti *jelly* u *tomato sauce* li gew danneggjati hawn Malta u cioe` fis-26 ta' April 2006 jew il-gurnata ta’ l-ghada, pero` dejjem waqt li l-istess *containers* kienu fil-pussess u taht il-kontroll ta’ l-intimati jew min minnhom u li d-danni sofferti minnha kienu jammontaw ghal Lm6348.47 (€14,787.96) skond ma irrizulta mis-*survey report* li ghalihom ghamlet tajjeb l-istess socjeta` rikorrenti meta nefqet is-somma ta' Lm100 biex sar dan is-*survey* u ghalhekk giet surrogata fid-drittijiet taghha abbazi tal-polza ta' assigurazzjoni.

“Ir-rikorrenti sostniet li dak li gara kien b'rizultat ta' nuqqas ta' hsieb, traskuragni, imperizja jew nuqqas ta' hila fl-ezercizzju tal-professjoni ta’ l-intimati jew min minnhom stante li kien hemm hruq fuq il-vapur IRAN ILAM u meta gew skarikati l-istess *containers* tas-socjeta` assigurata minn fuq l-imsemmi vapur dawn tpoggew prattikament imissu mal-*container* li kien ha n-nar fuq il-vapur u b'hekk giet kawzata u jew kompliet tizdied il-hsara konsiderevolment lill-istess *containers* u l-prodott ta' go fihom, meta n-nar rega' qabad.

“L-IRISL (Malta) Limited ikkontendiet li mhix responsabbli ghad-danni kawzati ghax il-kaptan kien qeda dmiru b’mod responsabbli meta l-merkanzija kienet fil-kustodja tieghu. Meta l-*containers* gew skarikati minn abbord gew fdati fil-kustidja tal-Malta Freeport. Min-naha taghha l-Malta Freeport Terminals Limited insistiet li hi hadet il-prekawzjonijiet necessarji biex il-*containers* jitqieghdu distanza ragjonevoli minn xulxin.

“Irrizulta li:

- li kien hemm hruq fuq il-vapur,

- li dan il-hruq origina minn *container* partikolari,

- li dan il-*container*, flimkien ma' tmien *containers* ohra tnizzlu minn abbord,

- la l-Kaptan u lanqas l-agent tal-bastiment ma kellhom sehem fil-mod u maniera ta' kif kellhom jinzammu dawn il-*containers* gewwa l-Malta Freeport.

- li dawn il-*containers* kollha tpoggew f’arja partikolari tal-Malta Freeport, u mhux ma' containers ohra,

- li dawn il-*containers* tpoggew hdejn xulxin,

- li rega' kien hemm in-nar fl-istess *container* li kien qabad,

- li l-prodott tas-socjeta` assigurata mis-socjeta` rikorrenti sofriet hsara fil-merkanzija taghha li kienet f’wiehed mill-*containers* li tnizzel minn abbord.

“Ikkunsidrat li:

“Il-Malta Freeport Terminals Limited kellha l-obbligu li tiehu hsieb l-oggetti bhala *bonus paterfamilias*; kellha l-obbligu li tissorvelja li ma jergax ikun hemm nar fuq l-istess *containers* specjalment meta kienet gja taf li kien hemm hruq precedenti; kellha l-obbligu li tqieghed dawn il-*containers* b’mod lijek ikun hemm hruq fuq wiehed, dan ma jilhaqx il-*containers* l-ohra; anke l-istess socjeta` kienet irrealizzat tan-necessita` ta’ kura specjali u poggiet l-istess containers f’*area* riservata; li l-container li ha n-nar precedentement kellu prodott kombustibbli u kien *container open top*. Izda l-*containers* tpoggew distanza ta’ xi 20 centimetru boghod minn xulxin u dan il-fatt jirrizulta apparti minn xi depozizzjonijiet, anke mill-fatt li meta rega’ qabad il-*container* li kien fih it-*tyres*, qabdu wkoll *containers* ohra fil-vicin. Il-hsara li grat fil-containers l-ohra meta n-nar ha t-tieni darba gralha hekk minhabba l-vicinanza mal-ewwel *container*.

“Ghalhekk din il-Qorti hi tal-fehma li hekk kif dawn il-*containers* gew skarikati minn abbord il-bastiment, il-

bastiment ma baqax responsabbli jew fil-pussess ta' dawn il-*containers* bil-konsegwenza ghalhekk illi ghal dak li gara wara dan l-istadju jirrispondu ghalih l-intimati l-ohra Freeport Terminals Limited. Is-socjeta` Malta Freeport Terminals Limited kienet fid-dmir li tistiva l-*containers* b'mod li tigi evitata hsara ulterjuri, partikolarment f'cirkostanza meta seta' kien prevedibbli li bhal ma irrizultaw nirien spontanji fil-*container* in kwistjoni, seta' facilment jew almenu ma setax jigi eskluz li jitfaccaw nirien ohrajn mill-istess merkanzija kif fil-fatt irrizulta.

"Jinghad ukoll li ebda wiehed mill-intimati ma ikkontesta l-ammont tal-hsarat li sofriet is-socjeta` assigurata mis-socjeta` rikorrenti.

"Illi s-socjeta` intimata Malta Freeport Terminals Limited, biex tiskolpa lilha nfisha sostniet li l-agent tal-*container* TEXU1005330 ma kienx indika li l-materjal ta' go fih kien perikoluz. Izda din hi haga li tikkoncerna lill-imsemmi agent u l-istess socjeta`, izda mhux il-kontendenti l-ohra odjerni. L-istess socjeta` intimata ssemmi li l-*containers* skarikati gew imqeghda fuq art imsejha *hinderland* – mhux fuq il-moll mal-*containers* l-ohrajn – sabiex issir "*a proper damage investigation by P&I Club".* Dan ikompli juri kemm l-istess socjeta` intimata hasset il-bzonn li tittratta l-kaz b'mod specjali u li taghmel l-investigazzjonijiet necessarji fuq il-*container* li kien ha n-nar, inkluz fil-fehma tal-Qorti, sorveljanza veloci u adegwata biex ma jergax jiehu n-nar. Il-Qorti tirrileva li l- l-*container* in kwistjoni kien *'open-container'* cioe` ma kellux saqaf tal-metall izda kellu saqaf tal-*canvas*, u ghalhekk seta' facilment jigi ezaminat ghall-kontenut tieghu b'mod li s-socjeta` intimata setghet facilment tkun taf li l-materjal kien kombustibbli.

"Ghalhekk mhux applikabbli dak li gie sottomess fin-nota ta' osservazzjonijiat tal-konsulent legali tas-socjeta` intimata Malta Freeport Terminals Limited:

""Jinghad qabel xejn, illi l-Ligi ma tghati ebda dritt fil-Freeport li tiftah *container* jekk mhux fuq talba specifika tal-Pulizija jew tal-Awtorita` Doganali u l-ftuh tal-container irid isir fil-presenza tal-agent. Il-Freeport ma tkunx taf il-

kontenut ta’ *container* u l-agent ghandu dmir biss li jinforma lill-Freeport jekk hemmx materjal perikoluz f’*container* partikolari; f'dan il-kaz ma kien hemm ebda indikazzjoni li l-*container* kien fih materjal perikoluz. Una volta li l-Freeport ma kellhiex ghaliex tahseb illi kien hemm materjal perikoluz fil-*container*, hija ma kelliex ghaliex tiehu prekawzjonijiet specjali fil-kaz in dizamina.”

“Izda tali obbligu ta’ prekawzjonijiet certament li qam wara li l-*container* ha n-nar l-ewwel darba, u ghalhekk mhux kif gie sottomess li “Wara l-incident, kullhadd isir bravu”. Tant li kif tqeghdu l-*containers* fil-*hinderland* ma kienx sodisfacenti, kuntrarjament ghal dak sostnut mis-socjeta` Malta Freeport Terminals Limited li fil-fatt ha n-nar.

“Is-socjeta` Malta Freeport Terminals Limited tipprova tghid li xi parti mill-hsarat saru waqr l-ewwl hruq, izda in sostenn ta’ din l-allegazzjoni ma ngiebet ebda prova. Huwa veru li dan huwa possibbli, izda l-Qorti ghandha l-obbligu li toqghod fuq il-provi u mhux fuq il-possibiltajiet.

“Fin-nota ta’ l-osservazzjonijiet taghha s-socjeta` intimata Malta Freeport Terminals Limited sostniet:

““Il-figura tas-socjeta' konvenuta f'dawn ic-cirkostanzi kienet dik ta' depozitarju tal-*containers*, li skond il-Ligi nostrali, ghandu jiehu hsieb tal-haga taht depozitu daqs kemm jiehu ta' l-oggetti fil-kustodja tieghu (Art. 1899 tal-Kap. 16). Id-depozitu hu volontarju jew necessarju (Art. 1895, Kap. 16); id-depozitu in kwistjoni kien wiehed necessarju (Art. 1920). Il-livell tal-kura tad-depozitarju tvarja jekk id-depozitu jkun volontarju jew depozitu necessarju; fl-ewwel ipotesi (i.e. depozitu volontarju li ghandu l-elementi msemmija fl-Art. 1900 tal-Kap. 16) id-depozitarju jwiegeb ghal kull negligenza, tkun kemm tkun zghira filwaqt illi fit-tieni ipotesi (i.e. depozitu necessarju) mhux mistenni l-istess grad ta' kura mid-depozitarju. Is-socjeta' esponenti rceviet *containers* li dwarhom ma kien hemm ebda indikazzjoni li jikkontjenu materjal perikoluz.”

“Kif gja nghad aktar ’il fuq, il-fatt li l-agent ta’ TEXU1005330 ma ghamel ebda dikjarazzjoni, ma

taffettwax lill-kontendenti l-ohra tal-kawza odjerna izda trid tigi ezaminata possibbilment fid-dawl ta’ proceduri bejn il-partijiet koncernati. Fil-fehma tal-Qorti l-possibbilta` ta’ hruq iehor kien ragjonevolment prevedibbli u kien hemm negligenza qawwija meta ma sarx ezami ulterjuri tas-sitwazzjoni b’mod li rega’ ha n-nar.”

Rat ir-rikors tal-appell tas-socjeta` Malta Freeport Terminals Ltd li in forza tieghu, ghar-ragunijiet fih premessi, talbet li din il-Qorti joghgobha:

“… … tirrevoka u thassar is-sentenza tal-Prim’Awla tal-Qorti Civili moghtija fl-ismijiet fuq premessi fil-5 ta’ Marzu 2010, u tiddeciedi l-kawza billi tichad it-talbiet attrici fl-intier taghhom fil-konfront taghha, filwaqt illi tilqa’ l-eccezzjonijiet kollha tas-socjeta` appellanti; bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra s-socjeta` attrici appellata.”

Rat ir-risposta tas-socjeta` attrici li in forza taghha ghar-ragunijiet minnha premessi, talbet illi din il-Qorti joghgobha:

“… … illi l-appell intavolat mill-appellanti jigi michud u s-sentenza appellata konfermata bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra l-istess appellanti u b’hekk it-talbiet attrici jigu milqugha bl-imghax skond kif konfermat bis-sentenza tal-ewwel Onorabbli Qorti sal-gurnata tal-effettiv pagament.”

Rat ir-risposta tas-socjeta` IRISL (Malta) Ltd li in forza taghha, ghar-ragunijiet minnha premessi, tissottometti illi s-sentenza appellata, inkwantu gie deciz li hija ma kinitx responsabbli ghall-incident inkwistjoni, ghandha tigi konfermata;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti esebiti;

Ikkunsidrat:

Illi fis-27 ta’ April 2006 il-vapur Iran Ilam, li taghha d-ditta IRISL (Malta) Ltd hija agent, telaq minn Malta wara li

ghabba numru ta’ *containers* mill-Freeport gewwa Marsaxlokk. Hekk kif il-vapur kien ghadu fl-ibhra territorjali Maltin, *container* li kien jikkontjeni *shredded tyres* ha n-nar. Dan in-nar gie kontrollat mill-ekwipagg tal-vapur, izda l-kaptan tal-bastiment iddecieda li jidhol lura fil-port ta’ Malta sabiex jiskariga kemm il-*container* li ha n-nar kif ukoll tmien *containers* ohra li kienu stivati vicin tieghu abbord il-bastiment; tnejn minn dawn il-*containers* kienu jappartjenu lil Magro Brothers. Dawn id-disa’ *containers* tpoggew f’post imwarrab fil-Freeport, f’*area* maghrufa bhala hinterland, u dan sakemm isiru l-investigazzjonijiet mehtiega. Il-*containers* tpoggew hdejn xulxin, bil-*cargo surveyor* Joseph Buhagiar jghid li tpoggew fejn xulxin b’xi 20 centimetru ’l boghod minn wiehed ghall-iehor.

Xi jumejn wara li l-*containers* gew skarikati, il-merkanzija gewwa l-*container* li kienet hadet in-nar fuq il-vapur regghet qabdet, bil-konsegwenza li sehhet hsara fil-*containers* ta’ Magro Brothers li kienu stivati vicin dak li ha n-nar; saret hsara lill-*containers* u lill-prodotti tal-ikel li kien hemm f’dawn iz-zewg *containers*. Peress li s-socjeta` Magro Brothers kienet assigurata mas-socjeta` attrici, din hallset ghad-danni u giet surrogata fid-drittijiet tal-istess Magro Brothers. Is-socjeta` assikurattrici, permess ta’ din il-procedura, qed titlob li tigi rimborsata l-flus li harget ammontanti, inkluz drittijiet professjonali mhallsa lis-*surveyor*, ghal sitt elef, erba’ mija, tmienja u erbghin Liri Maltin u sebgha u erbghin centezmi (Lm6,448.47) (illum hmistax-il elf u ghoxrin Ewro u disgha u tmenin centezmi [€15,020.89]).

L-ewwel Qorti sabet favur is-socjeta` attrici izda biss in relazzjoni mal-Malta Freeport Terminals Ltd, peress li sabet li l-hsara fil-merce saret bit-tieni hruq meta l-*containers* kienu taht il-kustodja u r-responsabbilta` taghha u ghax din naqset li tiehu l-prekawzzjonijiet mehtiega biex jigi evitat trasmissjoni ta’ hsara minn *container* ghall-iehor.

Il-Malta Freeport Terminals Ltd appellat mis-sentenza u tissottometti li l-hsara fil-*containers* ta’ Magro Brothers ma kienx tort taghha, li ma kienx hemm prova dwar meta

sehhew id-danni u li, f'kull kaz, dak li sehh kien kollu rizultat ta' casus.

Trattat l-appell din il-Qorti tqis li, mill-provi jirrizulta car li xi forma ta' responsabbilta` ghandha zgur iggorr is-socjeta` appellanti Malta Freeport Terminals Ltd. Hu veru li din irceviet *container* issiggilat u ma kinitx taf x'fih; ma kien hemm ebda indikazzjoni li l-materjal ta' gol-*container* li ha n-nar kien perikoluz b'xi mod. Darba li pero`, dan il-*container* ha n-nar fuq il-vapur u tnizzel lura minn abbord, ma jistax jinghad, kif qed tissottometti din il-kumpanija, li ma kienx jidher illi kien hemm xi minaccja ulterjuri ta' nirien. Il-logika u s-sens komun kienu jiddettaw li dan il-*container* partikolari jigi izolat u mqieghed f'post ghalih u wahdu, u mhux vicin *containers* ohra. Il-kumpanija kienet taf li l-ewwel nar li sehh abbord gie kontrollat mill-ekwipagg tal-vapur, u setghet tissoponi li bil-mezzi limitati disponibbli fuq vapur l-ezercizzju mhux necessarjament ikun wiehed komplet u effettiv. Il-kawza tal-hruq ma gietx identifikata u izolata, b'possibilita` li n-nar jerga' jaqbad, kif fil-fatt gara. Meta l-*container* tnizzel lura, is-socjeta` appellanti <u>issa</u> kienet taf li ghandha problema fuq idejha, u bhala depozitarju tal-*containers* kellha tagixxi bhala *bonus paterfamilias*, u kellha ghalhekk tbieghed dak il-*container* mill-ohrajn. X'kienet id-distanza bejn *container* u iehor mhux daqshekk materjali – kif inghad, is-*surveyor* xehed li d-distanza kienet biss ta' 20 centimetri, ghalkemm is-socjeta` appellanti tghid li d-distanza kienet akbar – ghax bhala fatt jirrizulta li ma kienx hemm distanza bizzejjed biex l-istess nar, li qabad, ma jikkagunax il-hsara li attwalment ikkaguna fil-*containers* stivati hdejh.

Is-socjeta` appellanti kienet taf li l-*container* li qabad kien *open top*, jigifieri b'saqaf tal-*canvas*. Mhux biss, allura, setghet tispezzjona l-merkanzija, izda jekk il-*container* kien qabad minghajr forza estraneja (ma rrizultax li kien hemm xi id ta' terz fl-incident), isegwi illi l-kumpanija appellanti kellha tiehu prekawzjonijiet akbar, biex tassigura li jekk il-kontenut tal-*container* jerga' jiehu n-nar, ma jkunx ta' perikolu ghall-*containers* l-ohra stivati hdejh. Ir-riskju din id-darba kien car u evidenti, u kien dmir taghha li tizola dak il-*container* minn kull haga ohra. Dan

ma ghamlitux u, allura, ghandha titqies responsabbli ghall-incident.

Fil-kuntest tat-tieni aggravju, jirrizulta li t-tieni darba li l-*container* ha n-nar dan kien izjed qawwi mill-ewwel nar li sehh abbord. Bhala fatt jirrizulta li dan il-*container* partikolari ha n-nar meta kien fil-kustodja tal-Malta Freeport Terminals Ltd u dan it-tieni incident zgur li, almenu kif johrog mill-provi, *"kompla jzid il-hsara"* li sofrew il-*containers* u l-merkanzija ta' Magro Brothers. Isegwi li xi qies ta' responsabbilta` ghandha zgur din is-socjeta` appellanti. Din is-socjeta` pero`, tissottometti li anke l-vapur ghandu jgorr parti mir-responsabbilta`. Meta ssir din id-difiza, huwa l-konvenut almenu in parte responsabbli li jrid jipprova l-grad ta' kontributorjeta` tal-konvenut l-iehor. Kif qalet il-Qorti ta' Ghawdex Gurisdizzjoni Superjuri, fil-kawza **Xerri v. Rapa**, deciza fl-10 ta' Awwissu 2009, u b'approvazzjoni ta' dak li jinsab enuncjat fil-ktieb 'Elliot and Phipson Manual of the Law of Evidence':

"Hu principju li "in most civil actions, the burden of the issues is divided, each party having one or more cast upon him. Certainly if the defendant responds to a claim, not by merely denying its existence, but by raising a defence to it, the burden of proving all the elements of the defence will be on him … … …. And in negligence, the onus of proving the negligence is upon the plaintiff, but if the defendant pleads contributory negligence, the onus of proving it is upon him".

(Sottolinear ta' din il-Qorti)

Din il-Qorti taqbel ma' dan l-insenjament, ghax meta l-attur jipprova n-ness bejn il-hsara li garrab u l-agir tal-konvenut, jekk dan irid jiskolpa ruhhu billi jitfa' t-tort jew xi parti minnha fuq xi hadd iehor, irid hu jipprova li kien dan it-terz il-kagun tal-hsara u mhux hu.

Is-socjeta` appellanti ma rnexxiliex tipprova la li l-vapur kellu xi tort ghall-akkadut lanqas li xi parti mill-hsara sehhet meta l-*containers* kienu fuq il-vapur. Li jirrizulta zgur hu li l-merkanzija garrbet hsarat ingenti u dan gie

konstatat wara li l-*containers* gew ezaminati wara li sar il-hruq fil-Malta Freeport. Jekk din riedet tikkawtela l-interessi taghha, messa insistiet li jsir *survey* tal-kontenut tal-*containers* hekk kif dawn tnizzlu minn abbord il-vapur. Hi ma ghamlet xejn minn dan, u fin-nuqqas ta' prova ulterjuri, ghandha tinzamm responsabbli ghall-hsara li rrizulta wara l-hruq li sehh meta l-*containers* kienu fil-kustodja taghha.

Is-socjeta` appellanti tissottometti bhala t-tielet aggravju taghha illi mill-provi prodotti jirrizulta ampjament illi d-danni reklamati mis-socjeta` attrici joriginaw minn incident illi sehh b'xi *casus*. Jista' jkun li n-nar sehh b'*casus*, pero`, il-hsara fil-proprjeta` tal-assigurat tas-socjeta` attrici kien rizultat ta' ghemil skorrett da parti tas-socjeta` appellanti meta stivat il-*containers* l-ohra mhux bizejjed boghod minn xulxin, biex fl-eventwalita` li jerga' jissuccidi dak li ssuccida – li kien possibbli darba li l-kawza tal-incendju ma kienx gie identifikat u isolat – ma tigri ebda hsara lill-*containers* l-ohra. Biex it-*tyres* inkwistjoni hadu n-nar, xi haga hazina kien hemm, u jekk l-incident sehh darba, jekk thalla kollox kif kien, kien hemm possibilta` li l-incident jerga' jsehh, u kien dover tal-kustodju li jiehu l-prekawzzjonijiet indikati u opportuni fil-kaz.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet premessi, tiddisponi mill-appell tas-socjeta` Malta Freeport Terminals Ltd u tikkonferma s-sentenza tal-ewwel Qorti, bl-imghax jiddekorri mid-data tal-ewwel sentenza kif hemm stabbilit.
L-ispejjez tal-kawza jithallsu kollha mis-socjeta` appellanti Malta Freeport Terminals Ltd.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------